

ITALIA - EN SPENNENDE OG MANGFOLDIG MINERALNASJON

Av Roy Kristiansen

Abstract: The author summarizes his good experience and contacts with Italian mineralogists and collectors, and memorize his visits in Milan and Rome.

Den nære kontakten med mineraloger og mineralsamlere i Italia har gjennom årene gitt meg mange verdifulle opplevelser og kunnskaper om Italias mineraler.

Landet har et stort utvalg av forekomst-typer, hvorav flere i vulkanske områder med fumaroler, zeolitter, ejecta, - så vel som granittiske pegmatitter m.m. Ikke minst har jo funn av Scandium-mineraler i Baveno ved Lago Maggiore (nær Milano) gitt fruktbare bidrag

og informasjon til den mineralogisk nærstående pegmatitten ved Heftetjern i Tørdal, selv om det dimensjonsmessig er enorme forskjeller!

Baveno er ellers type-lokaliteten for bavenitt, så vel som for Sc-mineralene bazzitt, jervisitt, cascanditt og scandiobabingtonitt (Gramaccioli et al. 1998, 2003) Alldeles nylig er det også funnet kristiansenitt (Guastoni & Pezzotta 2004), og som faktisk ble funnet før den norske, men blitt liggende ubestemt siden 1997!

I Italia har man funnet ca 1350 forskjellige mineraler, hvorav 250 er originalbeskrivet derfra.

Verdens største londonitt ~5 cm. Madagascar.

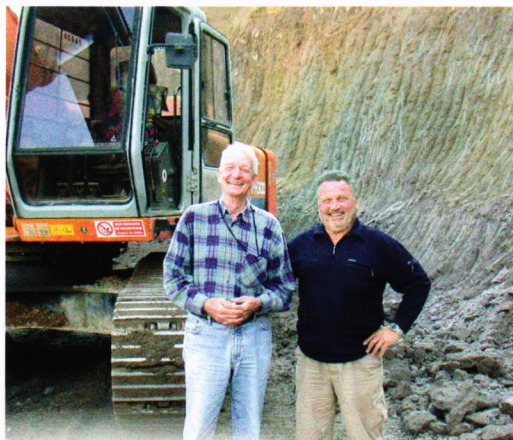
Italienske mineralsamlere er heldige fordi det finnes så mange dyktige mineraloger og krystallografer som kan identifisere eller beskrive nyfunn, og formidlingen er god, bl.a. gjennom det lekre tidsskriftet Rivista Mineralogica Italiana, - av høy kvalitet.

Federico Pezzotta, Alessandro Guastoni, E. Marani (student), F. Vanini (samler).

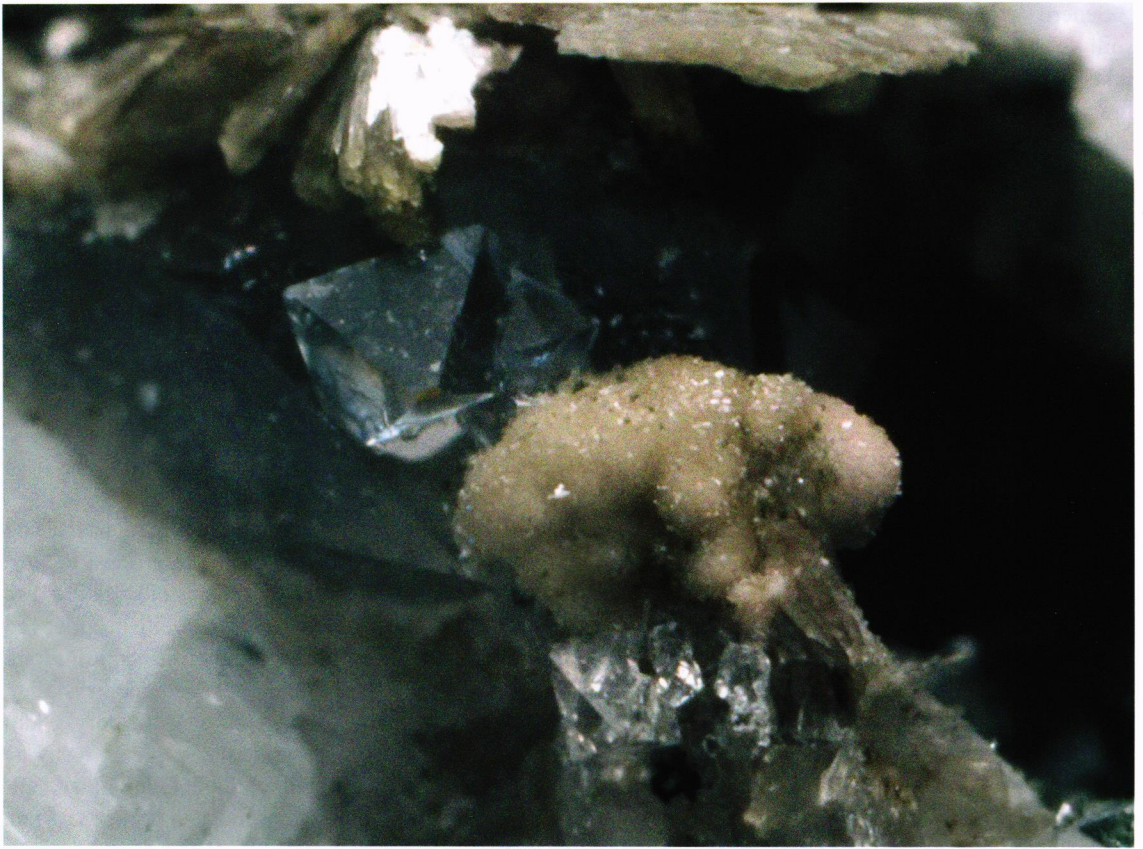
Federico Pezzotta og Renato Pagano studerer.

I stoppaniitt-bruddet, Roberto Allori og grunneieren Guiseppe Cignini.

Carlo Gramaccioli og Sergio Varvell.

Cascanditt. RMI-foto

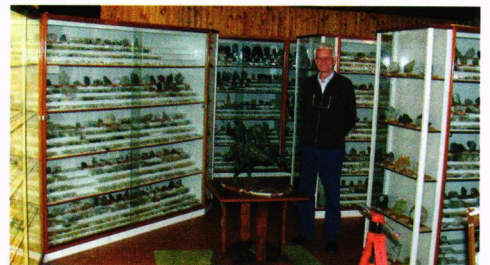
Av kjente mineraloger/krystallografer kan nevnes: Carlo M Gramaccioli (Milano), Stefano Merlino (Pavia), Giovanni Ferraris (Torino), Federico Pezzotta og Alessandro Guastoni (Milano), Roberta Oberti (Pavia), Paola Bonazzi (Firenze), Francesco Demartin (Milano), Louisa Ottolini (Pavia), G. Della Ventura (Arcavacata), Annibale Mottana (Roma), Marco Parodi (Roma), Paolo Orlandi (Pisa) og mange andre.

I November 2004 hadde jeg gleden av å besøke Milano og bli bedre kjent med bl.a. Carlo Maria Gramaccioli, Federico Pezzotta og Alessandro Guastoni. Og det var en stor opplevelse å få beskue de indre "gemakker", d.v.s. kjellerrommene ved Museo Civico di Storia Naturale, som trolig huser verdens flotteste turmalin-stuffer

fra Elba, men ennå ikke utstilt, og praktstuffer av Madagascar-materiale samlet av Pezzotta, som f.eks. behieritt, schiavinatoitt, londonitt, rynersonitt, chiavenitt med hamburgeritt, rhodizitt i alle farger, og ikke å forglemme det nye edelsteinsmateriale av pezzottaitt (se forsiden av Stein nr.4 /2003). Og i museets offisielle utstillinger (fortsett under arbeid) ble man nesten "bergtatt" av de utsøkte stoffene av euidymitt (5 cm store xls), parisitt, kainositt, aegirin o.fl. fra den kjente syenittiske pegmatitten i Zomba i Malawi.

Federico har allerede utmerket seg som en meget dyktig og lovende mineralog, og vi kan trolig forvente mye spennende fra den kanten.

Hadde også fornøyelsen av å treffe mineralsamleren Sergio Varvello, som fant kristiansenitt i Baveno.

Noen av montrene til Roberto.

Senere var jeg invitert til Andrea & Renato Pagano, som vel har en av Italias største private samlinger, ikke bare mineraler, men også en fantastisk boksamling om mineraler fra hele verden, inkludert en rekke klassikere, foruten antikvariske mikroskoper, goniometere og blowpipe-sett.

Det er mange dyktige og kunnskapsrike mineral-samlere i Italia, og i Oktober 2005 hadde jeg gleden av å besøke en av mine gamle byttevenner, Roberto Allori (72), en pensjonert brigadegeneral, som bor i Ciampino, like utenfor Roma.

Roberto har en mineralsamling som teller ca 10000 stuffer fra hele verden. I seg selv ganske anseelig, men det mest oppsiktsvekkende er den systematiske samlingen på 3806 species av 4174 mulige mineraler i verden! Det vil si at han mangler bare 368 species, - helt utrolig! På spørsmålet om hvor mange mineraler som kan være feilbestemt, antyder han mindre enn 10%. Dette er betydelig flere mineraler (d.v.s. antall species) enn det de fleste museer i verden har.

Og det er slettes ikke bare kapsler med små korn i, men mange flotte representative stuffer. Alle er sirlig ordnet på rekke og rad på hyller i 17 store vitrineskap, ca 2 m høye og noe breiere, hvor alle mineralene, - bortsett fra de riktig store, - er montert i plastesker i ulike størrelser. Mineralene er ordnet etter Strunz system. Roberto har samlet i nærmere 40 år, og det aller meste er skaffet til veie gjennom bytte eller egenhendig samlet, - sjelden kjøpt.

Jeg måtte se nærmere på en micromount merket «Cappelenite, Vesle Arøy, Norway», - en av verdens sjeldneste mineraler, og neppe på private hender. Det ble raskt konstatert at dette ikke liknet noe norsk materiale. Dette var en liten massiv "flis" av en sterk rød lilla (trolig eudialyt med noe brunlig mikrogrums på, og minnet om Norra Kärr i Sverige. Tør vedde på at dette ikke er cappelenitt!

En dag hadde jeg fornøyelsen av å oppleve en steintur jeg aldri har vært i nærheten av. Roberto tok meg med til et distrikt nær Viterbo, litt NØ for Roma, 200-300 m o.h., gammelt vulkansk område, myk topografi og frodig landskap med masser av olivenlunder og drueplantasjer, - små landsbyer med bistroer, skilt i veikanten med salg av porcino = fersk steinsopp til EUR 8 /kg ; -forbi små innsjøer og 3000 år gamle etruskergravkammer i fjellveggen, - til vi endte opp i Tre Croci, nær Vetralla (Viterbo provinsen).

Herfra er det beskrevet en rekke nye mineraler, som vicanite-(Ce), peprossite-(Ce), mottanaite-(Ce), ciprianiite, hellandite-(Ce) , o.fl. Men disse minera-

lene forekommer ikke i noe steinbrudd ! Man plukker halvt skjulte steinblokker, knyttenevestore eller større, som ligger spredt i jorda i olivenlundene! Dette er såkalt syenittisk EJECTA, d.v.s. steinblokker av ulike størrelser som er slynget ut fra de aktive vulkanene en gang i tiden, en pyroklastisk dannelse som tilhører Vico vulkankompleks. I vårt tilfelle er vi ute etter blokker med sanidin (feltspatgruppen), og det krever nok en viss trening å skille dem fra andre. Også bør jorda være pløyd! Ved å knakke opp sanidinblokkene åpenbarer det seg små hullrom med bl.a. velutviklede krystaller av zirkon, titanitt, magnetitt, vonsenite, og i heldige fall også noen av de sjeldne mineralene, nevnt ovenfor. En erfaring rikere, og en helt annerledes steintur, som sagt.

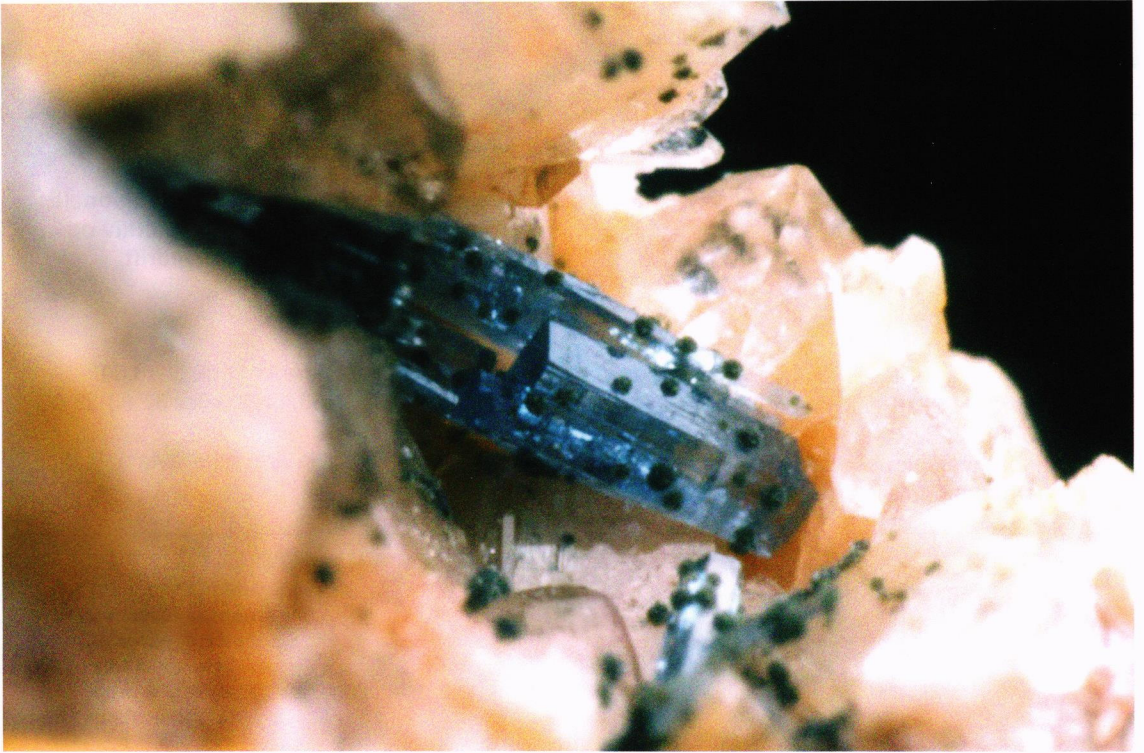
På hjemveien passerte vi hager med hassel, og kastanjetrær vokste overalt. Vi endte opp i et stort brudd hvor det ble tatt ut vulkansk stein og leire som ble brukt som bygningsmasse. Fra dette bruddet ved Capranica ble det engang funnet en sanidinblokk med bitte små stutte blålige heksagonale krystaller, som viste seg å være jern-analogen til beryll, kalt stoppaniitt, etter Dr.Francesco S.Stoppani, en av de mange dyktige amatør-mineralogene. Jeg fikk anledning til å hilse på eieren av bruddet, Guiseppo Cignini, som faktisk hadde blottet blokken med stoppaniitt. Dette var en romslig, blid og imøtekommende kar, slik vi ønsker en grunneier skal være mot en mineral-samler!

Takk

En stor takk til Giovanna og Roberto Allori, Andrea og Renato Pagano, Graziella og Carlo Gramaccioli, Cristina og Federico Pezzotta, og Alessandro Guastoni for deres gjestfrihet, og for å ha delt sine kunnskaper og erfaringer med meg.

Referanser:

- Gramaccioli, C.M., Orlandi, P. & Campostrini, I. 1998. Baveno in Oberitalien: Ein aussergewöhnlicher Fundort seltener Scandium-mineralien. *Lapis*, 23:27-34
- Gramaccioli, C.M. et al. 2003. Granito di Baveno. *Minerali, scultura, architettura*. Università degli Studi di Milano, 194 sider, rikt illustrert. På Italiensk.
- Guastoni, A. & Pezzotta, F. 2004. Kristiansenite a Baveno, secondo ritrovamento mondiale della specie. *Riv. Miner. Ital.*, 23 (4): 27-251

Bazzitt fra Cuasso. RMI-foto.

Bazzitt fra Baveno. RMI-foto.